

ban a szakmai információk többsége nem árujellegű. Vannak azonban nálunk is olyan (főként termelési jellegű) szakmai információk, amelyek áruvá válnak.

Az informatika céljai bemutatott osztályozásának jellegéből és szerkezetéből következik, hogy ez a transzdiszciplináris és integratív ismeretág joggal tart igényt arra, hogy önálló tudományágként kezeljék.

/DŽUDŽEV, S. – KÖNIGOVÁ, M. – WIESENBERGER, I.: Poslani informatiky. = Kniznice a Vedecké Informácie, 10. köt. 3. sz. 1978. p. 99–102./

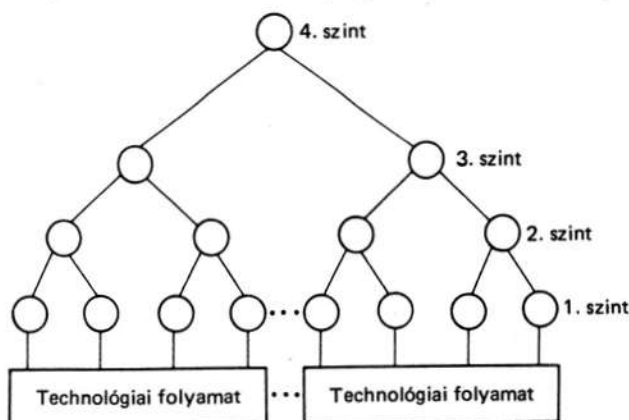
(Futala Tibor)

Miként valósítható meg az irányítók információcseréjének a rendszere?

Nagy szervezetek irányítóinak munkája zömében a döntések előkészítéséből és a döntéshozatalból áll. Kérdés, hogy a döntéselőkészítő és a döntési gyakorlat közben felhalmozódott tapasztalatok kicserélését rendszerré lehet-e szervezni? Nyilvánvaló, hogy a tapasztalatcsere publikációs rendszere, amely ma a kutatók és fejlesztők rendelkezésére áll, – s amelyet nehézsége miatt egyre több bírálat ér – e célra nehezen alkalmazható.

Más módon kell az irányítók információcseréjét szervezni. A szkeptikus vélemények szerint ilyen információs rendszer megszervezése lehetetlen, mivel az irányítók munkája intuitív, illetve csak speciálisan meghatározott objektumokra vonatkozik. Ez az állítás azonban nem helytálló, mert – ahogy az 1. ábrából is kitűnik – az irányítás hierarchizált tevékenység:

1. ábra Az irányítás hierarchiája

Az ábrából egyértelműen következik, hogy az irányítás tárgyát képező objektum – pl. egy technológiai folyamat – specialitása csak az irányítás első szintjén „zavaró tényező”, a magasabb szintű döntéseknél mindig a szituáció jellege a meghatározó.

Ha ez így van, akkor az irányítók tapasztalatcseréjéhez a szituáció-leírást kell és lehet inputként hasznosítani. A szituáció-leírás háromféleképpen valósítható meg.

a) A szabad fogalmazású leírás, amelynek csak azt határozzák meg, hogy milyen fő részei legyenek (általában a következők: a döntés előzménye és folyamata, a döntés objektumának leírása, a döntési szituáció leírása, a döntés és hatékonyságának leírása). Az így keletkezett dokumentum ugyan igen alapos szokott lenni, használhatósága azonban éppen terjengős volta miatt mégis korlátozott.

b) Leírás űrlapon, amely egy-egy döntési szituációval kapcsolatban számos kérdésre kér tömör választ. Az űrlapnak a döntéselőkészítés és a döntés folyamatának logikáját kell követnie.

A Szovjetunióban e célra két űrlapot is kidolgoztak. Az egyik a Szüroezsin-féle, a másik pedig a Moszkvai Mérnökfizikai Főiskola Rendszerelemzési Tanszékének űrlapja. Ez utóbbi – az azonosítási adatokon kívül – az alábbi kérdésekre kér választ: a szituáció rövid leírása, a döntés célja, a javasolt döntések, a javasolt döntések lehetséges akadályai, a javasolt döntések indoklása a döntések értékelési kritériumainak feltüntetésével, a döntés végrehajtásával kapcsolatos ajánlások, a döntés következményei, megjegyzések.

c) A formalizált leírás, pl. kódok használatával. Ez utóbbi az irányítás alacsonyabb – és egyszerűbb – szintjein alkalmas a döntési szituációk leírására.

Arra is lehetőség van – mint azt a Moszkvai Mérnökfizikai Főiskola Rendszerelemzési Tanszékének kísérleti üzeme mutatja –, hogy a háromféle szituáció-leírást információs rendszerré szervezzük, amikor is

az első szintűek a szituáció tüzetes leírását tartalmazzák, s ezeket a leírásokat a „szituáció-könyvtárban” őrzik,

a második szintűek a „szituáció-formátumon” szerepelnek,

a harmadik szintűek formalizált nyelven szólnak, és adatbankká szerveződnek.

A szituációk adatbankja a következő részekből áll:

irányítási szituációk adatanyaga számítógépi memórián,

a részletes leírások mikrohordozókon,

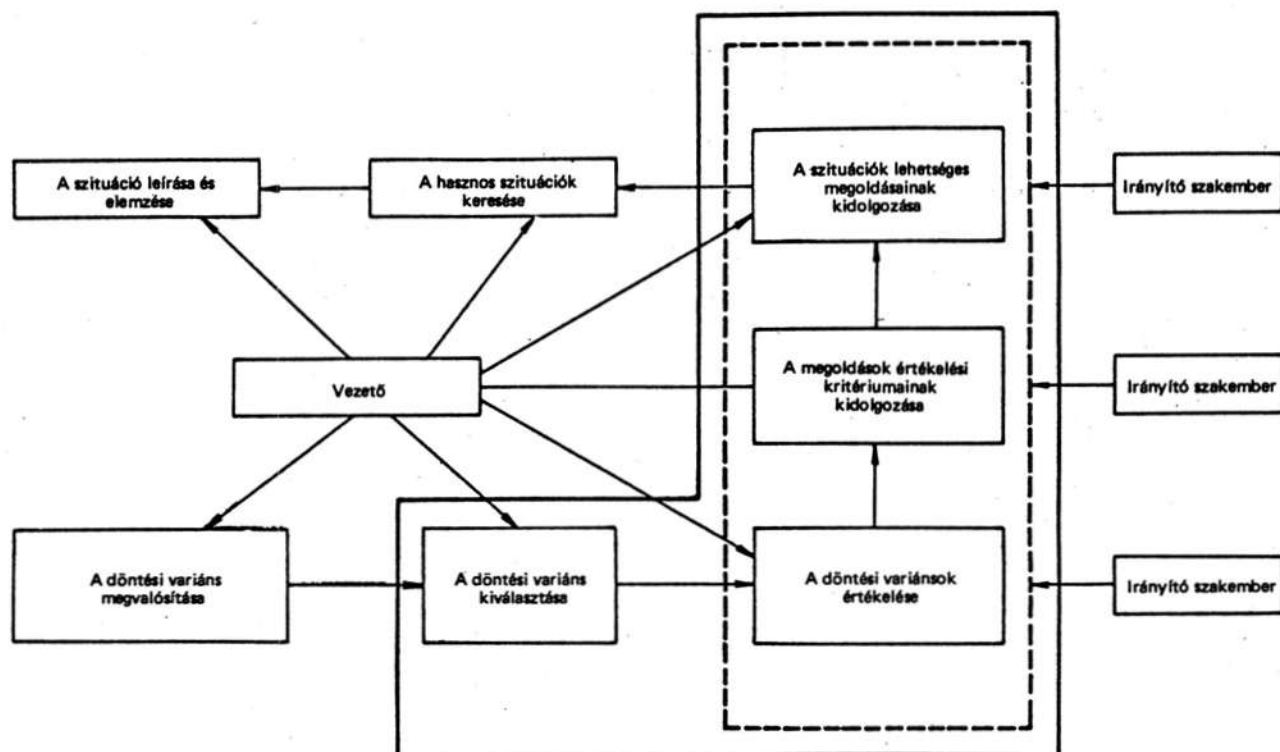
a számítógéphez történő betáplálás programja, illetve a számítógépi korrekciós program,

keresési programok,

az adatbank működésének szervezeti biztosítása.

Az adatbank működési sémáját a 2. ábra mutatja be.

A sémának néhány sajátossága közül főként a szakértői elemzések szükségességére és a visszacsatolás nagy jelentőségére kell a figyelmet felhívni. Mindez következik abból, hogy a kikeresett szituációkat a használónak sokoldalúan kell értékelnie. Ezért célszerű, ha az adat-

2. ábra Irányítási szituációs adatbank döntéshozatalhoz történő felhasználásának elvi vázlata

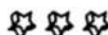
bank párbeszédés üzemmódban működik. Lehetséges más rendszerű (programcsomag szerinti) működtetés is, de ennél még gondosabb emberi értékelő munkára van szükség.

Jelenleg az egyik legsúlyosabb probléma: milyen módon lehet összegyűjteni és folyamatosan felfrissíteni a szituáció-leírások bázisát? Az irányítók az általuk átélt szituációk leírásában nem érdekeltek. De nem lenne célszerű az sem, ha a szituációkat díjazásért írnák le, mert ez előbb-utóbb információszájt idézne elő.

Járható útnak látszik az, ha a vezetőképző intézmények, karöltve az információs intézményekkel, az irányítók továbbképzésének tananyagává tennék a szituáció-leírások elkészítését. Az ily módon összegyűlt szituáció-leírásokat ágazati és köztársasági szintű adatbankok létesítésére lehetne felhasználni.

/ELTARENKO, E. A. – KNJAZEVA, E. E. – PROHOROV, I. V. – SZUMAROKOV, L. N.: O poszt-roenii szisztem obmena upravlenicseszkaj informaciej. = Naucsno-Tehnicoszkaja Informacija, 2. sor. 11–12. sz. 1977. p. 29–34./

(Futala Tibor)

Amerikai–nyugatnémet információs együttműködés a fizikában

H. W. KOCH, az AIP (American Institute of Physics = Amerikai Fizikai Intézet) igazgatója és W. RITTBERGER, a német Fachinformationszentrum Energie, Physik, Mathematik GmbH igazgatója bejelentették, hogy intézményeik megállapodtak egy közös, világméretű fizikai információs adatbázis létrehozásában valamint egy mágnesszalagos adattár és egy nyomtatott referálólap kiadásában.

A Fachinformationszentrum a rendelkezésére álló információforrásokról (folyóiratcikkekről, kutatási jelentésekről) angol nyelvű referátumokat készít, ezeket az AIP által készített referátumokkal egyesítve szerkeszti és adja ki a referálólapot és a mágnesszalagokat. A közös folyóirat neve PHYSICS BRIEFS/Physikalische Berichte (PB) lesz.

A referálólapot és a mágnesszalagokat Észak-Amerikában az AIP, a világ többi részén pedig a Fachinformationszentrum terjeszti. A tulajdonjog a Fachinformationszentrum-ot illeti, amely a közös információs anyagnak kb. 75%-át adja.

/NFAIS Newsletter, 20. köt. 5. sz. 1978. p. 3–4./

(N. I.)